

Sexualupplysning för seniorer

På amerikanska seniorboenden avhandlas "säkert sex". I svenska kontaktannonser söker 70-plus en partner för mysiga hemmakvällar. Erotiken frodas numera långt upp i åren konstaterar Gerd Sundström.

I årets första nummer av ÄiC använde jag den remarkabla efterfrågeökningen på äldre porrfilmstjärnor för att ifrågasätta förenklade teorier om åldersdiskriminering. Avsikten var inte enbart att roa läsaren med ett kåseri. Sexualitet är en allvarlig sak.

Strax efter att jag läste den artikel i New York Times som fick mig att i hastigt mod skriva inlägget i diskrimineringsdebatten, kom äldres sexualitet åter på tapeten, i samma tidning.

Nu handlade det om "säkert sex" för äldre. Man hade nämligen i New York upptäckt att äldre är alltmer aktiva sexuellt men dessvärre även funnit ett fall av HIV hos en 82-årig dam.

Tidningen berättar hur man börjat med sexualupplysningsmöten på seniorboenden. Stämningen vid det möte som skildras påminde kanske något om sexualupplysningen i min ungdoms skola; förlägen tystnad, störd endast av en skramlande kryckkäpp.

Snygg och pigg "pensionärstjej" med god ekonomi, humor, livsglädje. Du "pensionärskille" 68-73 år mellan Ystad och Haparanda... Finns du?

Intresset verkade måttligt men en av dem som deltog i det beskrivna mötet, 89-åriga änkan Bella Cohen, sa dock att "But you know, we're not dead. There's still a chance to learn". (Noterar i DN 4 maj i år att

Smittskyddsinstitutets statistik för anmälningspliktiga könssjukdomar redovisar ett fall av syfilis för en 82-årig kvinna i Sverige 2006.)

sig "att utnyttja de få år man räknar med till nya erotiska erfarenheter".

Det kunde finnas könsskillnader. "I fråga om männen räknar man

Jag är en kramgo, pigg 73-åring. Älskar att laga mat och vill gärna ha en kavaljer...

EN ENKÄT GJORD AV DEN amerikanska pensionärsorganisationen AARP visar att både kvinnor och män är mer sexuellt intresserade och aktiva idag än tidigare. Egentligen är det inte förvånande. Alla typer av aktiviteter ökar bland de äldre, enligt data i SCB:s årliga ULF (så länge den fanns): hobbies, motion, resor, trädgårdsarbete med mera. Allt utom gudstjänstbesök ökar. (Aktiviteter man inte frågat om vet vi naturligtvis inget om.)

Om sex i olika former ökar bland äldre beror det delvis på en förändrad livsstil och bättre hälsa: vi kan inte längre beskriva en dam på drygt 40 som "gumma", så som Fredrika Bremer gjorde i en roman på 1800-talet. Att dessa "gummor" då var ute ur leken förefaller klart.

För ett halvsekel sedan ansåg en damtidning (*Femina* 18/1948), under rubriken *Farliga åldrar*, att kvinnor i fyrtioårsåldern räknar med att det sexuella intresset snabbt skall försvinna. De ger upp eller skyndar

emellertid med att de ofta har ett visst behov av och förmåga till samlag upp till inemot sextio års ålder, och man vågar nog påstå att många kvinnor i den högre medelåldern däremot har en direkt motvilja mot det sexuella livet som tidigare icke varit så markerad. Som tidigare icke varit så markerad...

Man ser också spår av en förändrad syn på äldres sensualitet i marknadsföringen, som börjar sikta in sig på babyboom-generationen. I USA marknadsförs tvålen Doye av attraktiva kvinnor med rynkor och silver i håret – nakna i helfigur! – i stora annonser ("Real Beauty"), som är så framgångsrika att de uppmärksammats i Oprah Winfrey Show (TIME 16 april 2007).

Och de svenska hälsokostbutiker-na riktar sig till de något äldre, när de i sina reklamutskick marknadsför preparat som sägs öka lust och förmåga.

SEXUALITET, LIKSOM MYCKET annat, handlar förstås inte bara om lust och önsknningar, utan också om tillfällen. Förutom den förändrade livs-

aptiten är en viktig omständighet att allt fler äldre har en partner.

Några år efter att min egen mamma ganska tidigt blev änka pratade vi syskon med henne om att hon kanske kunde hitta sig en ny man, men det ville hon inte. Det skulle vara svårt eller omöjligt att hitta

vit i en tidigare artikel. (I en rörande artikel berättar Dagens Nyheter 8 maj om ett par som känt varandra i 64 år och genom livet haft ett "levande och rikt" sexualliv.)

För femtio år sedan var 51 procent av äldre svenskar gifta, idag 56 procent. Därtill kommer att idag

kvinna. "Tjej" kan kvinnor uppge sig vara intill ganska hög ålder.

Ibland söker de en särbo, ibland en fastare relation. Som en 65+ kvinna uttrycker det: "Ensamheten är ingen plåga, men tvåsamhet är en lyx". Eller en 77-årig dam som söker "ärlig och trevlig gentleman 70+ för ev. särboende, ickerökare" (kontaktannonser i Jönköpings-Posten 2 maj resp 21 juli 2007).

En analys av motiven för särborelationer finns i Sofia Ghazanfareon Karlssons doktorsavhandling; man vill ha närhet men inte (kvinnor, främst) riskera att bli omsorgsgivare (en gång till). Man oroar sig för vad barnen skall tycka, hur det skall bli med arvet med mera.

Önskan om närhet och intimitet lever, men finner nya uttrycksformer. ■

TEXT GERDT SUNDSTRÖM,
PROFESSOR VID INST FÖR GERONTOLOGI,
HÄLSÖHÖGSKOLAN I JÖNKÖPING
gerdt.sundstrom@hhj.hj.se

Kontaktannonserna är från
Finn en vän, www.aftonbladet.se

Vidareläsning
Gerdt Sundström, Lars Tornstam
& Maria Angeles Tortosa: *Inför Gud och denna församling... Aldring og livslöp*,
2, 20-23 (2006).

New York Times 14 feb 2007
www.nytimes.com/2007/02/14/
nyregion/14sex.html

Man 62–75 år? Söker dig för värme, kärlek och gemenskap... Kan vi också ha mysiga hemmakvällar tillsammans? Friskt vågat, hälften vunnit!

någon som kunde mäta sig med den förre, menade hon.

Och nu, på väg in i glömskans land på Kungsledens förträffliga äldreboende i Älvsjö, är hennes urval än mer begränsat.

MEN INNAN MAN FLYTTAT till ett äldreboende (och i något fall därefter) tar allt fler äldre chansen att finna en (ny) partner, efter att man skilt sig eller blivit änka eller änkling. (Två av tre äktenskap slutar med att han dör först. Att skilja sig är ovanligt men ökande bland äldre.)

Änka eller änkling blir man allt senare i livet, eftersom äktenskapen varar allt längre och resulterat i en lavin av guldbryllor, något vi beskri-

lever cirka 5 procent av de äldre "papperslöst", det vill säga har en sambo. Detta är naturligtvis ingenting nytt men är nu mycket vanligare än tidigare och vanligare i Sverige än i andra länder.

Till detta kommer särboförhållanden, som 7 procent av de äldre uppskattas ha. Civilståndsuppgifter ger således en ganska ofullständig bild av de äldres partnersituation.

NÄR VI JÄMFÖRDE kontaktannonser i två stora dagstidningar i Spanien och Sverige fann vi mycket få annonsörer över 50 i Spanien; i Sverige utgör de en stor grupp och många är över 65. Den äldsta var en 82-årig